

Sağlık çalışanlarının Kırım-Kongo kanamalı ateşi hastalığı hakkında bilgi düzeyi ve tutumları

Knowledge level and attitude of health care workers about Crimean-Congo hemorrhagic fever

¹Ayşe İnci, ²Suat Erus

¹Artvin Devlet Hastanesi, Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Bölümü

²Artvin Devlet Hastanesi, Göğüs Cerrahisi Bölümü

Özet

Amaç: Bu çalışmanın amacı Artvin ilinde sağlık çalışanlarının Kırım Kongo Kanamalı Ateşi (KKKA) Hastalığı hakkında bilgi düzeyi ve tutumlarının değerlendirilmesidir.

Gereç ve yöntem: Katılımcılara KKKA konusunda bilgi ve tutumlarını belirlemeye yönelik anket uygulanmıştır.

Bulgular: Katılımcıların % 58.6'sı KKKA ilgili yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünüyordu. Yapılan anket sonucunda sağlık çalışanlarının KKKA'nın klinik bulguları konusunda bilgi düzeyinin yüksek olduğu ancak laboratuvar bulguları hakkında bilgi düzeylerinin yeterli olmadığı görülmüştür.

Sonuç: KKKA hakkında eğitimlerin özellikle hastalığın sık görüldüğü bölgelerde sağlık çalışanları için önemli olduğunu düşünmekteyiz.

Anahtar kelimeler: hemorajik ateş virüsü, Kırım-Kongo, toplum sağlık çalışanları, sağlık bilgisi, tutum, uygulama

Türkçe kısa makale başlığı: Kırım-Kongo kanamalı ateşi bilgi düzeyi

Abstract

Objective: In this study, our aim was to investigate the level of knowledge and attitudes of health care workers about Crimean-Congo hemorrhagic fever (CCHF) in Artvin.

Materials and methods: Data on knowledge and attitude of health care workers about CCHF was collected with a questionnaire.

Results: Of the participants, 58.6% thought they had sufficient knowledge about the CCHF. When the questionnaires were evaluated, it was seen that health care workers had a high level of knowledge about clinical and findings of CCHF but didn't have enough knowledge about laboratory findings.

Conclusion: Education about CCHF is necessary for health care workers, especially working in the epidemic region.

Key words: hemorrhagic fever virus, Crimean-Congo, community health workers, health knowledge, attitudes, practice

İngilizce kısa makale başlığı: Knowledge level about Crimean-Congo hemorrhagic fever

İletişim (Correspondence):

Uzm. Dr. Ayşe İnci / Artvin Devlet Hastanesi Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Bölümü

Tel: 04662121040/ E-mail: ays.2004@yahoo.tr

Başvuru tarihi: 21.10.2013 / Kabul tarihi: 03.01.2014

Giriş

Viral hemorajik ateş (VHA), virüsler tarafından oluşturulan, ateş ve kanama ile seyreden bir klinik sendromdur. Bu infeksiyonlarda klinik olarak ishal, kas ağrısı, eklem ağrıları, baş ağrısı, pnömoni gibi belirtiler görülebilmektedir. Bu hastalık için hayvancılık ile uğraşanlar, hasta hayvan ile teması olanlar, sağlık personeli, askerler ve kamp yapanlar yüksek risk altındadır (1).

Kırım Kongo kanamalı ateşi (KKKA), etkeni Bunyaviridea ailesi içerisinde yer alan virüsün neden olduğu bir hastalıktır. Asya, Afrika, Ortadoğu ve Doğu Avrupa bölgelerinde bulunan ülkelerden bildirilmiş olan bu hastalık 2002 yılından itibaren Türkiye'de de görülmektedir. Hastalığın özellikle sık görülmekte olduğu bölgelerde erken dönemde tanınması hem izolasyon önlemlerinin alınması hem de tedavi sürecinin gecikmeden başlanabilmesi açısından oldukça önemlidir (2).

Endemik bölgelerde sağlık çalışanları bu hastaların takibi sırasında ciddi risk altında bulunmaktadır. KKKA infeksiyonunun sağlık personeline bulaşması ve ölümler bildirilmiştir (3).

Erken tanı hastaların klinik seyri ve hastane infeksiyonlarının önlenmesi açısından önemlidir. Olguların yönetiminin temeli destekleyici tedavidir. Sağlık çalışanları her türlü kanama olan hastanın bakımını yaptığı sırada risk altındadır ve basit bariyer önlemleri etkin ve yeterli bir koruma sağlamaktadır (4).

Özellikle son yıllarda kene ile bulaşan viral hastalıklardan biri olan KKKA görülme oranında hızlı bir artış olması ve ölümcül bir hastalık olması sebebiyle dikkat çekmektedir (5).

Sağlık çalışanları KKKA infeksiyonu açısından risk altındadır ve bu durum özellikle sık görülen bölgelerde çalışan sağlık çalışanlarının bilgi düzeyi ve tutumlarını oldukça önemli bir hale getirmektedir.

İlimizde Nisan-Eylül 2013 tarihleri arasında toplam 25 pozitif KKKA vakası görülmüştür.

Bu çalışmada amacımız ilimiz sağlık çalışanlarının KKKA hakkındaki bilgi düzeyi ve tutumlarının değerlendirilmesidir.

Gereç ve yöntem

Bu araştırma Haziran-Ağustos 2013 tarihleri arasında Artvin ilinde yapıldı. İl merkezindeki devlet hastanesi ve Arhavi, Şavşat, Yusufeli, Ardanuç ilçelerinde çalışan sağlık çalışanlarına, bu ilçelere gidilerek KKKA hastalığı hakkında eğitim verildi. Eğitim öncesi ve eğitim sonrası ankete katılmayı kabul eden

katılımcılara anket uygulandı. Uygulanan anket formu hastalığın yaygınlığı, bulaşma yolu, laboratuvar ve klinik bulgularını ve sağlık çalışanlarının tutumlarının içeren 10 sorudan oluşmaktaydı. Veriler SPSS programı ile analiz edildi.

Bulgular

Araştırmaya toplam 186 sağlık çalışanı katıldı. Çalışmaya katılanların 28'i doktor (%15.1), 98'i hemşire (%52.7) ve 60'ı diğer (%32.3) sağlık personelinde oluşmaktaydı. Eğitim öncesi ve eğitim sonrası doğru cevap oranları Tablo 1'de görülmektedir.

Sağlık çalışanlarının bilgi düzeylerine bakıldığında risk gruplarının doğru bilinme oranının oldukça yüksek ancak laboratuvar bulgularının doğru bilinme oranının düşük olduğu görülmüştür. Bu laboratuvar bulgularından da lökopeni-trombositopeni varlığının doğru bilinme oranı yüksek iken, karaciğer enzim yüksekliği varlığının bilinme oranının daha düşük olduğu görülmüştür.

Yapılan bu çalışmada ilçelere göre bakıldığında 2013 yılında KKKA hastalığının en sık görüldüğü ve hiç görülmediği iki ilçe arasında en sık görülen ilçedeki sağlık çalışanlarının "ilimiz KKKA hastalığının sık görüldüğü bir ildir "sorusuna % 90 oranında "evet" cevabı verirken, hiç vaka görülmemiş olan ilçede bu oran % 50 olarak sonuçlanmıştır. Yine bu iki ilçe arasında "bilgi düzeyiniz yeterli midir" sorusuna sık görülen ilçe % 75 "evet" derken hiç vaka görülmemiş olan ilçede bu oran % 20'dir.

Bu anket sonucunda KKKA için riskli hastalara seçme şansım olsa bakmak istemem sorusuna ise evet cevabının en yüksek olduğu ilçelerin, vakanın en sık görüldüğü ve hiç görülmemiş olan iki ilçe olduğu belirlenmiştir.

Tartışma

KKKA kenelerle taşınan virüslerin neden olduğu hayatı tehdit eden bir hastalıktır. Ülkemizde en sık iç anadolu ve doğu karadeniz bölgelerinden olgular bildirilmektedir (6).

Ülkemizde 2003 yılı itibarıyla sağlık bakanlığı tarafından yayınlanan genelge ile vakaların bildirim zorunlu hale getirilmiştir (7).

Sağlık çalışanlarının KKKA konusunda bilgi düzeylerinin yüksek olması nozokomial infeksiyonların önlenmesi açısından önemlidir.

Artvin ilinde sağlık çalışanlarının eğitim öncesi ve eğitimin sonrası bilgi düzeyi ve tutumlarının

Tablo 1.Sağlık çalışanlarında eğitim öncesi eğitim sonrası doğru cevap oranı

	EÖ (n:186)		ES (n:186)	
	n	%	n	%
KKKA viral bir hastalıktır	166	89.2	178	95.7
İlimiz KKKA hastalığının sık görüldüğü bir ildir.	138	74.2	166	89.2
Bütün keneler KKKA bulaştırabilir	151	81.2	185	99.5
Hayvancılıkla uğraşanlar, tarım yapanlar ve sağlık personeli risk grubudur.	170	91.4	183	98.4
Ateş,halsizlik,baş ağrısı eklem ağrısı sık görülen bulgulardır.	161	86.6	168	90.3
Laboratuvar bulguları trombositopeni lökopenidir.	152	81.7	166	89.2
Karaciğer enzim yüksekliği laboratuvar bulgularındandır.	145	77.9	165	88.7
Kuluçka süresi 1-10 gündür	140	75.3	156	83.9
KKKA hastalığı hakkında bilgi düzeyim yeterlidir.(Evet)	109	58.6	159	85.5
KKKA için riskli hastalara seçme şansım olsa bakmak istemem.(Evet)	108	58.1	98	52.7

değerlendirilmesi amacıyla yapılmış bu çalışmada ankete katılanların %89.2'si KKKA'nın viral bir hastalık olduğunu belirtmiştir.

Çalışmamızda sağlık çalışanlarının bilgi düzeyi açısından kendilerini değerlendirdiğimiz soruda % 58.6'sı eğitim öncesi bilgi düzeylerinin yeterli olduğunu düşünürken bu oran eğitim sonrası % 85.5'e yükselmiştir. Yılmaz ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada hekimlerin %94.3'ü, hemşirelerin %80.4'ü, laboratuvar çalışanlarının ve sağlık memurlarının % 77.6'sı KKKA hastalığı hakkındaki bilgi düzeylerinin iyi veya çok iyi düzeyde olduğunu belirtmiştir (2).

Hıdıroğlu ve arkadaşlarının çalışmasında katılımcıların %68.7'si konuyla ilgili yeterli bilgiye sahip olduğunu düşündüğünü belirtmiştir ve bu oran bizim çalışmamızdan daha yüksek bulunmuştur (3).

Çalışmaya katılan sağlık personelinin bilgi düzeyine bakıldığında çoğunun klinik bulgu, laboratuvar bulgusu ve risk grubu açısından bilgi düzeylerinin eğitim sonrası artmış olduğu görülmüştür. Bilgi düzeyi sorularında klinik bulgu ve risk grubu açısından bilgi düzeyleri daha yüksek olduğu görülürken laboratuvar bulguları açısından bilgi düzeylerinin daha düşük olduğu görülmüştür.

Yılmaz ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada hastalığın klinik bulguları ve korunma yöntemleri hakkında sağlık personelinin bilgi düzeyinin yüksek olduğu belirtilmiştir (2).

Bulut ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada ise hastane personelinin KKKA temel özellikleri, bulaşma yolları, klinik ve laboratuvar bulguları konusunda bilgi düzeylerinin yüksek olduğu bildirilmiştir (8).

Sheikh ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada sağlık çalışanlarının hastalığın kliniği ve bulaş yolları konusundaki bilgi düzeyinin düşük olduğunu gösterilmiştir (9).

Konuyla ilgili yapılmış olan bir başka çalışmada sağlık personeline KKKA ile ilgili bilgi düzeyinin ve doğru tutumun beklenenden daha düşük oranda olduğunu belirlenmiştir (10).

Kahramanmaraş'ta ebelik ve hemşirelik öğrencileri ile yapılmış olan çalışmada % 93.3' ünün KKKA kene ısırması ile bulaştığını, % 75.8 i de infekte hayvanın kanı ile maruziyet sonrası bulaşabileceğini ve % 93.7 sinin bu hastalarda ateş olduğunu belirttikleri bildirilmiştir (11).

Yine Erzurum'dan halkın bilgi düzeyi ve tutumunun değerlendirilmesinin amaçlanarak yapıldığı bir çalışmada bilgi sorularına katılımcıların çoğunun doğru cevap verdiği, erkeklerin bilgi düzeyinin kadınlara göre daha fazla olduğu görülmüştür (12).

Bir hastalık hakkındaki bilgi düzeyinin artışı hastalara karşı tutum ve davranışları etkileyebilmektedir (13).

Çalışmamızda eğitim sonrası bilgi düzeyi oranlarının artmış olduğu, özellikle laboratuvar bulguları konusunda bilgi düzeyinin arttığı görülmüştür.

Eğitim öncesi hastalara bakmak istemediğini belirten sağlık personeli oranı % 58.1 iken eğitim sonrası bu oran % 52.7 e düşmüştür.

İlçeler arası farklılıklara bakıldığında hiç vaka görülmemiş olan ilçemiz sahil kıyısında bulunurken sık görülen ilçelerimiz ilimiz iç kesimlerinde yer almaktadır ve bu ilçelerde hayvancılık yapılmaktadır. Anket sonucunda bu grup hastaya bakmak istememe oranının vakaların en sık görüldüğü ve hiç görülmediği ilçelerde yüksek olmasının sebebinin sık görülen ilçelerde hastaların komplikasyonların görülerek bu hastalığa yakalanmaktan korktukları ve hiç vaka olmayan yerde ise bilgi düzeyi eksikliğinden kaynaklanabileceğini düşünmekteyiz.

Sonuç olarak eğitim sonrası sağlık personelinin bilgi seviyesinde artış görülmüştür.

Sağlık personeline yapılacak eğitimlerde özellikle KKKA hastalığının sık görüldüğü sağlık kurumlarında, tıbbi bilgilerin yanında KKKA hastalığı ile ilgili doğru tutum kazandırabilecek eğitimler düzenlenmelidir. Bu eğitimlerde konu ile ilgili bilgilerin verilmesi, öneminin vurgulanması bu hastaların tanı, tedavi ve takibinde fayda sağlayacaktır.

Özellikle ilimiz gibi KKKA hastalığının sık görüldüğü bölgelerde düzenli yapılan eğitim çalışmalarının büyük önem taşımakta olduğunu düşünmekteyiz.

Kaynaklar

- 1.Elaldı N. Kırım-Kongo Hemorajik Ateş Epidemiyolojisi. C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi 2004; 26:185-90.
- 2.Yılmaz GR, Buzgan T, Çevik MA, ve ark. Kırım Kongo kanamalı ateşi hastalığı konusunda sağlık personelinin bilgi düzeyinin değerlendirilmesi. Flora Dergisi 2009; 4:27-35.
- 3.Hıdıroğlu S, Önsüz MF, Topuzoğlu A, ve ark. Ümraniye Bölgesinde Birinci Basamakta Çalışan Sağlık Personelinin Kırım Kongo Kanamalı Ateşi ile İlgili Bilgi ve Tutumları. Erciyes Med J 2012; 34:73-8.
- 4.Ergönül Ö.Kırım Kongo kanamalı ateşi. ANKEM Derg 2009; 23:2342-40.
- 5.Kaygusuz S. Kırıkkale-Kızılırmak havzasındaki kenelerin epidemiyolojik durumunu belirten ön çalışma. KÜ Tıp Fak Derg 2008; 10:1-4.
- 6.Arıkan İ, Tıraş Ü, Saraçoğlu D, ve ark. Kene ısırığı nedeniyle başvuran olguların değerlendirilmesi. Ege Tıp Dergisi 2009; 48:29-31.
- 7.Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü 30.12.2003 tarih B100TSH0110002 sayılı yazı.
- 8.Bulut C, Yetkin MA, Ataman Hatipoğlu Ç, ve ark.Hastane personelinin Kırım Kongo kanamalı ateşi konusundaki bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. Klimik Dergisi 2009; 22:14-7.
- 9.Sheikh NS, Sheikh AS, Sheikh AA. Knowledge, attitude and practices regarding Crimean-Congo haemorrhagic fever among healthcare workers in Balochistan. J Ayub Med Coll Abbottabad 2004; 16:39-42.
- 10.Rahnavardi M, Rajaeinejad M, Pourmalek F, et al. Knowledge and attitude toward Crimean-Congo haemorrhagic fever in occupationally atrisk Iranian healthcare workers. J Hosp Infect 2008; 69:77-85.
- 11.Ozer A, Miraloğlu M,Ekerbiçer HC, ve ark. Knowledge levels about Crimean-Congo hemorrhagic fever among midwifery and nursing students in Kahramanmaraş, Turkey. Southeast Asian J Trop Med Public Health 2010; 41:77-84.
- 12.Vançelik S, Avşar Ü, Aktürk Z. Erzurum İli Kırsalında Halkın Kırım Kongo Kanamalı Ateşi Hakkında Bilgi, Tutum ve Davranışları. Türkiye Parazitoloj Derg 2012; 36:15-69.
- 13.Carducci A, Frasca M, Grasso A, et al. AIDS related information, attitudes and behaviours among Italian male young people. Eur J Epidemiol 1995; 11:23-31.